

Stimularea gândirii laterale la preșcolari

Profesor, Gogu Ancuța-Mihaela
Grădinița cu Program Normal, Nr. 1- BAlA

Gândirea laterală este abilitatea de a gândi creativ și presupune renunțarea la modulul de gândire tradițional, liniar, respectiv eliminarea prejudecăților.

Gândirea laterală are legătură cu intuiția, creativitatea și dispoziția, iar la fel ca gândirea logică sau verticală, *gândirea creativă sau laterală* este un mod diferit de folosire a minții.

Sub aspectul creativității, ca dimensiune esențială pentru dezvoltarea și afirmarea întregii personalități, vârsta preșcolară este perioada caracterizată printr-un remarcabil potențial creativ, copiii dobândind capacitatea de a-și exprima spontan trăsăturile, dorințele, gândurile, într-o formă nouă, originală, constructivă, creatoare. Copilul preșcolar este prin natura sa creativ, datorită imensei sale curiozități pentru tot ce îl înconjoară, iar imaginația acestuia se exprimă viu prin tot ceea ce face copilul la grădiniță, la toate activitățile.

Pentru a stimula potențialului creativ al preșcolarilor se impune utilizarea unor strategii euristice care implică preșcolarul în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității și care pun accentul pe gândire laterală, spontaneitate, originalitate.

Metodele clasice de cunoaștere a particularităților psihocomportamentale ale copilului (observația sistematică, convorbirea cu preșcolarul, analiza produselor activităților copilului) se pot dovedi extrem de utile în identificarea premiselor creativității la fiecare copil în parte, ca și în monitorizarea evoluției conduitei sale creative de-a lungul etapei preșcolare.

Ca elemente de prognoză a creativității preșcolarilor sunt considerate o serie de atitudini și trăsături cum ar fi: originalitatea în rezolvarea diferitor sarcini, inclusiv a celor curente, multitudinea soluțiilor practic-acționale și mintale găsite, bogăția imaginativă, capacitatea de a rezolva și pune probleme, formularea adesea sub formă de întrebări, manifestarea asiduă a curiozității, intuiția și ușurința în soluționarea situațiilor noi, tendința de a face lucrurile într-o formă mai mult sau mai puțin diferită de cea cunoscută, descoperirea a ceea ce este nou sau diferit dincolo de ceea ce este deja cunoscut, știut sau experimentat, tendința de a acorda unor obiecte și alte întrebunișări decât cele firești, cunoscute, capacitatea de a sesiza aspecte sau elemente importante dincolo de multitudinea detaliilor, rapiditatea cu care sunt asimilate cunoștințele noi etc.

Pe întreg parcursul vârstei preșcolarității, cadrul cel mai important de manifestare dar și de stimularea a gândirii creative a copilului este jocul. Jocul reprezintă activitatea care contribuie la exprimarea, organizarea, valorificarea și creșterea experienței personale de viață a copilului, permite inserția socială a acestuia, oferă cadrul propice pentru dezvoltarea capacităților sale cognitive și de comunicare, face posibile manifestări multiple de creativitate. Conduita ludică a copilului în diferitele tipuri de jocuri reprezintă o premisă pentru viitorul său comportament creativ care se va materializa în produse noi în raport cu experiența de viață a copilului. În jocul de mânăuirea a obiectelor, pornind de la simple acțiuni imitative, copilul ajunge să combine diferite mișcări și descoperă multiple utilizări ale obiectelor, jucăriilor.

În jocul de construcție, reproduce acțiuni implicate în situații de viață reală, experiența sa acțională îmbogățindu-se treptat. În jocul cu subiect și rol, el valorifică selectiv situații

reale sau imagine, împletind spontan ficțiunea cu realitatea. Jocul de rol, în care copilul imită comportamente sociale, prin care își pregătește rolul său în grup și comunitate, ajută cel mai mult la recunoașterea și exprimarea emoțională la copii (*Vrășmaș, 1999, p.125*)

Dincolo de aspectul imitativ rezultat din preluarea și reproducerea unor comportamente și activități observate în conduita adultului, jocul cu subiect și rol pune în evidență capacitatea copilului de a crea verbal și comportamental roluri prin care reconstituie situații din realitatea înconjurătoare, deci putem spune că jocul dramatic sau de rol oferă copilului preșcolar cadrul necesar dezvoltării gândirii laterale.

În afara jocului, manifestarea gândirii creative la vârsta preșcolară îmbracă forme concrete și în activitățile de desen, pictură, modelaj și activitățile artistice cu o importantă componentă ludică prin care copilul reflectă spontan sau deliberat, selectiv și într-o formă specifică, realitatea. Copiii se bazează pe intuiție, puțină cunoaștere și pe curajul de a spune ce gândesc, fără teama că vor greși. Ei ascultă, observă, pipăie și miros. Își folosesc toate simțurile pentru a învăța, iar această experiență este de neînlocuit. Felul în care copiii mici investighează este cu adevărat o activitate științifică care stimulează semnificativ gândirea creativă.

Exemple de cerințe și sarcini care stimulează gândirea laterală a preșcolarilor:

- să găsească finaluri noi pentru o întâmplare povestită sau trăită; (*Ce s-ar fi întâmplat dacă tu?*)
- să formuleze răspunsuri la întrebări ipotetice (*Dacă....voi cum ați fi procedat?*)
- să exprime într-un mod original fapte din experiența personală; (*Te-ai gândit la...?/ De ce crezi că s-a întâmplat asta?*)
- să emită mesaje prin comunicarea mimico-gestuală;
- să compună povești noi, pornind de la o temă dată; (*Povestea zilei*)
- să compună ghicitori pornind de la un anumit obiect, fenomen (*Ce observi?*);
- să reordoneze imaginile unei povești pentru a crea una nouă;
- să alcătuiască o poveste nouă folosind alte personaje din poveștile anterior cunoscute;
- să creeze povești noi prin combinarea întâmplărilor/secvențelor/episoadelor din povești diferite;
- să modifice cursul unei povești /întâmplări introducând un personaj nou; (*Ce crezi că se va întâmpla...?*)
- să se transpună în diferite situații reale sau imagine; (*Ce aș face dacă aș fi....*
(*SpiderMan/ Cenusăreasa*)
- să dramatizeze unele scene din povești pentru exersarea vorbirii în diverse roluri (imitând diferite personaje; ex. *Micul actor*)
- să creeze un text pe baza unei imagini;
- să creeze o poveste pornind de la un stimul auditiv, gustativ, olfactiv (o melodie, gustul unei mâncări preferate, un miros plăcut); (Ex:cântecul păsărilor/ prima ninsoare...)
- să realizeze desene originale, folosind figuri geometrice diferite; (*Ce poți desena dintr-un cerc, pătrat, triunghi?*)
- să picteze un lucru imaginat, folosind culori cât mai variate;
- să construiască structuri noi pornind de la obiecte având formă geometrică asemănătoare sau diferită;
- să-și imagineze noi variante de a se comporta într-o anumită situație de viață; (*Ce se întâmplă când procedezi/te porți așa?*)

- să construiască colaje cu figuri geometrice cât mai variate (*peisaje, animale, jucării...*)
- să compună probleme pornind de la o imagine dată ;
- să vină cu idei în organizarea unei serbări referitoare la interpretare, costumații, decor.

Prin toate aceste tipuri de sarcini și cerințe, ca și prin multe altele care pot fi concepute, se urmărește stimularea gândirii creative simultan cu încurajarea efortului personal al copilului în aducerea unei contribuții proprii, în a fi original, inventiv, activ și creativ în diferitele situații de viață și activitate.

O altă condiție esențială în stimularea manifestărilor creative a preșcolarilor o reprezintă amenajarea mediului educațional, respectiv calitatea acestuia, instalarea unui climat favorabil, a unei atmosfere calde, de siguranță și de permisivitate, caracterizată printr-o atitudine de înțelegere, susținere și ajutorare a copilului, care să încurajeze gândirea creatoare.

Relația educatoare-copil este un alt factor esențial al cultivării spiritului creativ la vârsta preșcolară, conduita creativă a cadrului didactic are consecințe majore pe planul exprimării potențialului creativ al copiilor. Educatoarea trebuie să aibă o atitudine pozitivă față de creativitatea copilului, să cunoască, pe cât posibil, specificul potențialului creativ al copiilor, să înlăture blocajele subiective, să încurajeze spontaneitatea și originalitatea gândirii acestuia, să îi dezvolte curiozitatea epistemică.

În concluzie, putem afirma că doar folosind strategii și stiluri comportamentale flexibile și nuanțate, tratând diferențiat copiii, adoptând atitudini adecvate față de ei în situații pedagogice concrete, reușim să instaurăm un climat socioafectiv favorabil gândirii creative, îi determinăm pe copii să caute noi legături între cunoscut și necunoscut, între informațiile și experiențele noi și cele achiziționate în experiența lor anterioară, îi incităm să exploreze și să găsească soluții noi, creative și diverse la problemele și situațiile de viață și de activitate cu care aceștia se confruntă.

Bibliografie:

Anghelache, V., 2017, *Metodica activităților instructive-educative din grădiniță*, Editura Didactică și Pedagogică, București, pp. 241 - 258

De Bono, E., 2011, *Gândirea laterală* (trad. S., Dorneanu), Editura Curtea Veche, București

Rafailă, E., 2002, *Educarea creativității la vârsta preșcolară*, Editura Aramis, București

Vrășmaș, E., 1999, *Educația copilului preșcolar*, Editura Pro Humanitate, București, pp.125